

Örkény István

Noteszlapok, 1956 /részlet/

Az első lövés

1956. október 23-án, este 11-kor indulunk a Rádió elfoglalására. Odáig csak tüntettünk, énekeltünk, néhány éljent és vesszent kiáltottunk: eszünkbe sem jutott, hogy elfoglaljunk valamit. Csak amikor az ávósok orvul rálöttek arra a küldöttségre, mely az ifjúság kiáltványát akarta felolvasni, indulunk el a Sándor utcában a Rádió felé.

Még akkor nem voltak fegyvereink. Még akkor igazi dühünk sem volt. Olyanok voltunk, mint a fiatal kígyó, melynek még nem nőtt méregfoga. Ilyenféle vereseket kiabáltunk:

*„Miniszternek buta,
mondjon le a Bata.”*

És:

*„Menjünk tovább előre,
ne hallgassunk Gerőre.”*

Mentünk is előre. Az első halott – egy alvezredes teste – ott feküdt a Puskin utca kövein. Mint a vasat a vas, úgy vonzotta ez a nem élő test a sok tízezernyi élőt. Mentünk, mentünk, míg el nem dördültek az első sortűzek. Mondják, hogy a jó katonaló nem lép holttestekre. Mi rosszabbak voltunk a lovaknál: futtunkban rátapostunk saját halottainkra. De ugyanakkor egy ismeretlen, aki majdnem föllökött a rohanásban, visszaszólt: „Pardon, bocsánat”. A múzeum-kertben a menekülők kikerülték a virágágyakat, de az utcára érve egyikünk sem tudta, hogy már felkelők vagyunk.

Talán még nem is voltunk azok. A tetőről géppuskák néztek le ránk, a mi kezünkben semmi, a zsebünkben töltőtoll, notesz, benne egy leány képe, fürdőruhában. „Fegyvert kéne szerezni” – mondta egy leleményes ember. „Az ám” – bólogtunk, de nem is sejtettük, hogy ilyen esetben mi a teendő.

Csüggedten álltunk. Azt hittük, vége, mehetünk haza, tovább álmodni a szabadságról... És egyszerre – épp éjfélkor – feldübörgött a föld.

Az égő benzin vörös fényében felvonultak az Astoria felől a magyar páncélosok. Befordultak a Sándor utcába és nekiszögezték pózna formájú lövegeiket a Rádióknak. Aztán eldördült az első lövés.

Azóta sok-sok lövés dördült. De mi, tíz- vagy húszezren, ebből az első lövésből tanultuk meg, hogy mit jelent ez a szó: Néphadsereg.

1956. október-december